

INTRODUCTIE

MIJN BESTE OPLOSSINGEN ZIJN BEHOORLIJK MOEILIK

Karin is een bedachtzame, precies formulerende vrouw, gevoelig en een goede luisteraar. Het is een goed huis waarin ze woont. Het is vooral de tuin, waarin kruid en onkruid in harmonie iets heel moois beloven. Het is nog vroeg in het jaar. Ze heeft, vindt ze, goed voor zichzelf gezorgd. Ze is toen het moeilijk werd niet thuis blijven zitten. De rode draad in haar leven is het vertalen. Niet alleen zinnnetjes, maar gedachten van de één begrijpelijk maken voor de ander. Daar voelt ze zich in thuis, liggen haar krachten.

INTERVIEWW KARIN

Wanneer Karin in 1936, als vijfde in een gezin van uiteindelijk zeven kinderen, geboren wordt, zijn haar ouders al lid van de N.S.B. Oma van moederszijde is een bijzonder sterke persoonlijkheid; geboren in Indië, paranormaal begaafd, aanhangster van de theosofie. Racistische ideeën komen niet uit de lucht vallen; andere volken moeten opgevoed worden. Onder haar invloed wordt bijna de hele familie lid van de N.S.B.

Het gezin woont in Den Haag, vader geeft les op het Nederlands Lyceum.

Tot haar vijfde jaar is Karin's leven dat van een gewoon kind in een gewoon gezin. De meeste familieleden horen ook bij de N.S.B., met de anderen is geen contact. Ook de kennissen komen uit dezelfde kring. Het gezin verhuist naar Velp. Vader is één van de initiatiefnemers van een middelbare school voor N.S.B.-kinderen. Op die school in Schaarsbergen moet het toekomstige kader worden opgeleid. De eigen kinderen gaan naar een Duitse school omdat bekend is dat kinderen van N.S.B.-ers geplaagd worden.

Het kleine meisje Karin vindt het huis in Velp naar. Het heeft geen goede sfeer. Er klopt iets niet. Het maakt haar bang. Nu, vijftig jaar later zit het haar nog dwars. Het huis is van een Joodse familie geweest.

In 1943 neemt de S.S. de school over. Vader verliest zijn baan en gaat werken op een middelbare school in Duitsland. Moeder volgt hem een half jaar later. De oudere kinderen blijven bij kennissen in Arnhem en gaan naar de Duitse Middelbare School. Karin gaat met twee jongere broertjes naar Oma in Breda. De twee broertjes zijn nog te jong om naar school te gaan. Karin gaat een half jaar naar de tweede klas van een gewone lagere school. Het is begin 1944. De klasgenootjes stoten haar uit. Ze begrijpt er niets van, is heel eenzaam, bang.

Van dat halve jaar herinner ik me niets anders dan angstig en heel eenzaam van het huis van mijn oma naar school lopen..., slof..., slof.. slof. Met zere voeten.

In augustus 1944, na de inval in Normandië en het oprukken van de geallieerde legers, komt

moeder de kinderen ophalen. Ze wil het gezin bijeen hebben nu het slecht gaat met de oorlog. In dat laatste oorlogsjaar wonen ze in een appartement in Hannover. Er is geen school, want alle de Duitse kinderen zijn geëvacueerd. Karin maakt sommetjes uit eigen boekjes en leest veel. Haar oudste broer ligt aan het Oostfront. Vanaf begin 1945 komen er geen brieven meer, hij wordt vermist, komt niet meer terug. Een zusje zit in Zuid-Duitsland op kostschool. Er zijn vijf kinderen thuis. De sfeer is zorgelijk, gespannen. Karin herinnert zich vooral de angst voor de bombardementen, niet elke nacht, maar vaak. Iedere nacht luisteren naar de kristalontvanger; slaan de vliegtuigen af naar Kassel of Bremen, of vliegen ze rechtdoor...? *Ik was toen acht. 's Zondags gingen we weleens wandelen, ik herinner me het bos aan de overkant van Hannover een winters bos vol met bomkraters. In het voorjaar herinner ik me de wandeling naar heuvels aan de westkant van H., een prachtige voorjaarsdag, en dat is toen een grote.... toen hebben we gezien dat H. gebombardeerd werd een enorme aanval overdag. We hebben zitten kijken vanaf de heuvels naar het bombardement. We hebben plannen zitten maken over wat moesten doen als het huis weg zou zijn en.... rondgelopen af en toe.... op boomstammen zitten kijken naar al die witte strepen in de lucht, het gedreun van de vliegtuigen.*

Vader voelt de kinderen goed aan, kan troosten. Moeder weet geen raad met haar gevoelens, heeft weinig ruimte voor de kinderen, is als bevroren. De gezellige, leuke dingen in een kinderleven zijn beladen, besmet. Het drama voor het kind Karin gaat door. Na het grote bombardement in maart veroveren (?), bevrijden (?) de Amerikanen Hannover. Tanks en vrachtwagens met een witte ster erop trekken de verlaten, doodstille stad binnen. Vader wordt gearresteerd en met vele anderen op een met prikkeldraad omheind stuk land gezet. Er zijn geen voorzieningen, geen onderdak, geen eten, geen latrines. Drinkwater komt uit een riviertje. Hij wordt ziek, gaat dood. Door de chaos aan het eind van de oorlog en het ontbreken van registratie hoort het gezin pas in 1950 officieel van zijn dood. Moeder gaat met de kinderen lopend op weg naar Holland. De jongste in een karretje. Onderweg vragen ze onderdak bij boerderijen

Lopend, per vrachtauto, met de trein naar de Hollandse grens. Moeder wordt gearresteerd. De kinderen zitten bij de grens te wachten. De man die moeder verhoort zegt zijn best te zullen doen de kinderen bij familie onder te brengen. De kindertehuizen zijn berucht. Eén tante zit niet gevangen, zij woont met haar kinderen in Breda in het huis van oma. De vier kinderen zitten twee weken in een repatriëringhuis in Schin op Geul voordat ze naar Breda gaan. Het twaalfjarige zusje dat in Zuid-Duitsland op kostschool zit komt na een paar maanden heropvoedingskamp gebroken en in de war thuis. Drie maanden na aankomst in Holland gaan ze weer naar school. Moeder komt een half jaar later thuis. Oma zit negen maanden vast. Er komen nog een oom en een tante met drie kinderen in huis. Het huis is overvol, de volwassenen hebben het moeilijk overeind te blijven, voor de kinderen is geen aandacht, die overleven ieder op hun eigen manier. Voor de negenjarige Karin betekent dit dat ze ophoudt te voelen. Het leven na de oorlog, de wereld om zich heen ervaart ze als onecht, ze overleeft. Begin negentiger jaren ziet Karin een experimentele kleurenfilm uit 1945. Ze ziet verwoeste steden, vluchtelingen die langs de wegen trekken.... ze ervaart dit heel intens, herkent dit opeens als de echte wereld. Dit kent ze. Vanaf het moment dat ze dit helder heeft kan Karin beginnen los te komen uit de gevoelsarme bel waarin ze opgesloten zit. Oma woont tot haar dood in 1955 in bij het gezin. Het is voor moeder en de kinderen moeilijk om je zelfstandig op te stellen tegenover deze dominante persoonlijkheid. Moeder pakt alles aan om voor zichzelf en de kinderen te zorgen. Het leven begint er eindelijk wat normaler uit

te zien. Het is echter een gesloten gezin dat bijna niet met anderen omgaat. Ze zijn arm. De nonnen laten Karin na de lagere school, in 1948, voor niets op de kostschool van het *Moederhuis* komen. Het is een tijd waarin Karin naar eigen zeggen: *bijna dood gaat van eenzaamheid en ellende*. Vriendinnen maakt ze moeilijk. Praten over haar achtergrond is taboe. Karin wordt onderwijzeres en werkt twee jaar in de buurt van Dieren. In 1960 breekt Karin uit dit verstikkende bestaan. Ze wil meer van de wereld zien, weg van de oorlog die nog altijd als een last op haar ligt. Ze gaat werken bij Abbé Pierre in Parijs. Daarna studeert Karin drie jaar in Zwitserland op de tolkenschool. Om de opleiding te kunnen betalen werkt ze. Op basis van de resultaten van het eerste semester krijgt ze vrijstelling van collegegeld. Materieel karige, maar goede jaren. Ze is eenzaam, heeft veel moeite met contacten. Vrienden maken is moeilijk. Het feit dat ze altijd dingen stil moet houden, het stukje verkeerd, maakt dat ze niet in staat is kern-naar-kern-contacten te leggen. De terugkomst in het sterk zwartwit denkende Nederland is een schok. Voor het eerst buiten het beschermende gezin op eigen benen. Om geaccepteerd te worden moet ze haar mond houden over vroeger. Ze is ziek van eenzaamheid, fietst vaak huilend over straat, depressief. Ze raakt bevriend met een jongen en wanneer het wat serieuzer lijkt te worden vertelt ze hem haar achtergrond. De reactie *ja, dat was je vader, jij niet, dat nemen we jou niet kwalijk, is een opluchting*. Ze trouwen snel. Niemand van zijn familie heeft haar ooit een verwijt gemaakt. Het huwelijk is gevoelsarm. Karin's gevoel is bevroren. Haar man doet gevoelens af als een verzinsel van psychiaters. Hij bewondert haar flinke manier van zich er door heen slaan. Dat geeft haar houvast, een gevoel van veiligheid, ze houdt dus de kiezelen op elkaar. Heel lang wil ze in zijn ogen flink blijven, maar binnenin zit een verkrampt, eenzaam meisje. In het uiterlijk geslaagde huwelijk komen beiden veel tekort. Het eindigt na achttien jaar. Toch heeft het huwelijk haar winst opgeleverd..., niet alleen de kinderen, maar ze heeft zich in haar huwelijk en binnen de schoonfamilie veiliger en meer geaccepteerd gevoeld dan ooit daarvoor. Het heeft haar de ruimte gegeven met haar gevoelens bezig te zijn. In die tijd begint ze ook te lezen over de oorlog. Ze leest *De Ondergang van Presser*.

Dat heeft mij echt de ogen geopend, wat het nationaalsocialisme de joden aangedaan heeft, daardoor mede ook Nederland. Ik heb het meer keren gelezen, eerst deed het me niets, maar ik las tot ik erbij in tranen zat, het goed tot me doorgedrongen, was. Sindsdien ben ik bezig gegaan met de familiegeschiedenis, praten met mijn moeder, met de oudere broers en zussen. Ik heb het boek eind '70 gelezen en ben begin '82 bij Herkenning gegaan en ben er vanaf die tijd mee bezig geweest.

Waar is Karin mee bezig geweest, waarom, wat heeft het haar opgeleverd?
Om te beginnen de schuld, wij, mijn ouders waren hierbij betrokken omdat ze lid waren, ik ben betrokken bij mijn ouders, dus ik hoor daar ook bij...
Schuld, schuld, schuld. Vervolgens proberen te ontdekken in hoeverre dus mijn ouders erachter stonden, hoe ze erin stonden, wat hun motieven geweest zijn, hoe het allemaal gegaan is. Hoe de oudere kinderen het ervaren hebben, wat hun indrukken erover waren, helderheid over wat er binnen ons gezin nou eigenlijk gebeurd was. Toen dus betrekkelijk gauw ook de verhalen van de andere N.S.B. -kinderen, bij Herkenning, die ook zwaar met dat stuk schuldgevoel bezig waren. In eerste instantie zijn we bezig geweest met de schuldgevoelens, pas later met wat ons persoonlijk aangedaan was.

Het loyaliteitconflict, *het familiegeheim*, de angst alsnog afgewezen te worden en het diep gewortelde negatieve zelfbeeld drukken loodzwaar op het kleine beschadigde meisje dat zich

heel diep verborgen houdt.

Wanneer in 1987 haar kinderen het huis uit zijn, gaat Karin, op 50-jarige leeftijd, de opleiding voor psychiatrisch verpleegkundige doen. Haar afstudeerscriptie gaat over N.S.B.-kinderen in de klinische psychiatrie. Hoewel er op de verschillende afdelingen waar ze werkt N.S.B.-kinderen zitten, is er bij de behandelende psychiaters weinig interesse, er is geen oog voor deze problematiek, ze wordt zelfs ontkend.

De Golfoorlog met zijn aanhoudende bombardementen is de druppel die de emmer doet overlopen. Karin raakt in paniek, is een jaar overspannen thuis en wordt afgekeurd.

In die tijd ontstaat de behoefte toch zinvol bezig te zijn, om een ruimer beeld te krijgen over wat de oorlog kinderen, alle kinderen, heeft aangedaan en nog steeds doet. Hoe zit het bij de Verzetskinderen, de Joodse kinderen, de Indische kinderen, waar zit hun pijn, waar hun moeilijkheden? Ze wil over de schutting van haar eigen achtergrondgroep heen klimmen. Zo komt Karin in 1995 bij Kombi.

Ik denk dat voor mij de verrassing, het nieuwe bij Kombi is geweest, dat daar in eerste instantie voor de ervaring van de kinderen belangstelling was.... en dat is denk ik ook wat Kombi voor mij zo dierbaar maakt, er is echt oog voor wat de kinderen meegemaakt hebben.

Kombi is voor Karin een opvang voor het beschadigde kind in zichzelf. Ze komt het daar tegen in relatie tot andere beschadigde kinderen. Zo'n wisselwerking is nodig, want als ze het niet aangereikt krijgt, kan ze het zichzelf niet toestaan, mag het er niet zijn. Ze ervaart het als toestemming krijgen om te mogen voelen en mee te voelen met anderen. Ze is nu 5 jaar bezig te verkennen, te ontdekken. Kombi is de plek waar alles in een helder beeld samenkomt. Waar na een lange weg de toestemming komt om de kinderpijn te voelen in een veilige omgeving. Onder soortgenoten in de kinderpijn en in de gemeenschappelijke oorlogsachtergrond. Hoe verschillend verder, in pijn en problematiek vaak gelijk. Bondgenoot zijn en niet het vijandbeeld in stand houden en je daar achter verbergen.

Hoe verder met Kombi?

Karin is als begeleider zeer betrokken bij Kombi, ze heeft er bovendien waardevolle vriendschappen. De vraag is haar niet vreemd.

*Kombi heeft in principe de mogelijkheid om niet alleen de opgelopen beschadigingen zo goed mogelijk te herstellen en openheid naar elkaar te creëren, maar ook om samen bondgenoot te zijn. Sterk te staan **en samen de wereld te verbeteren**; werken aan het opheffen en voorkomen van ongenueanceerde vooroordelen.*

De expertise die er is betreft de kinderen uit een oorlog lang geleden. Kinderen met door de tijd verstarde verdedigingsmechanismen. Kinderen die als het ware in een kasteel opgesloten zitten, met de brug omhoog, vrijwel onbereikbaar. De expertise is er om deze verdedigingen te slechten, voorzichtig te doen oplossen. Maar hoe ga je om met kinderen in een crisissituatie nu? Karin denkt dat we moeten inventariseren: wat wij als kinderen nodig hadden, misten, in en vlak na de oorlog.

Wat is Karin tekort gekomen?

Iemand die oog had voor haar angsten en geduld en ruimte had om naar haar te luisteren zonder zijn of haar eigen stuk als een barrière tussen hen in te zetten. Iemand ook die haar niet in de verdediging drong, maar luisterde en meevoelde. De grootste ramp was dat ze met haar angsten alleen bleef.

Ze miste iemand die haar vasthield, op schoot hield, geborgenheid gaf. Ze miste dat ze mocht zijn met de angsten, de pijn, de kwaadheid, het onbegrip dat ze had, en niet verbeterd hoefde te worden, niet ontkend of weg gebezemd. De bevestiging, dat wat ze voelt o.k. is, dat wat ze zich herinnert haar realiteit is, en dat die niet ontkend wordt.

We zullen van het zo verkregen materiaal een publicatie moeten maken. En die dan op de juiste plaats naar buiten brengen.

Voor mensen met Karin's achtergrond speelt ook mee de manier waarop de Nederlandse samenleving met goed en fout omgaat en nog steeds de neiging heeft, de één meer, de ander minder, om kinderen van N.S.B.ers als fout, verdacht, afkeurenswaardig te beschouwen, of als mensen die je wantrouwt, die je apart zet. We zullen moeten proberen begrip en erkenning voor Kombi in onze maatschappij te verwerven.

Kombi zal een goede rol kunnen spelen bij het vormen van een maatschappijvisie over hoe we vijandschap door onbegrip tussen mensen en bevolkingsgroepen kunnen doorbreken en voorkomen.